

TOPIARIUS 2(1) / 2016

Studia Krajobrazowe

TOPIARIUS 2(1) / 2016

Studia Krajobrazowe

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Rzeszowskiego
Rzeszów 2016

Czasopismo Zakładu Architektury Krajobrazu na Wydziale Biologiczno-Rolniczym
Uniwersytetu Rzeszowskiego, ul. Ćwiklińskiej 1A, 35-601 Rzeszów
serwis internetowy czasopisma: www.topiarius.ur.edu.pl
kontakt: topiarius.redakcja@ur.edu.pl

REDAKTOR NACZELNY

dr hab. inż. arch. Piotr Patoczka

REDAKCJA

dr inż. arch. kraj. Agata Gajdek, dr Piotr Kołodziejczyk
dr inż. arch. Anna Sołtysik, mgr inż. arch. kraj. Agnieszka Wójcik

RADA NAUKOWA

prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Böhm, prof. dr hab. inż. arch. Andrzej Kadłuczka
dr hab. inż. Zbigniew Czerniakowski, dr hab. inż. arch. Mykoła Bewz
dr hab. inż. arch. Piotr Patoczka

RECENZENCI TOMU

prof. dr hab. inż. arch. Krystyna Pawłowska, dr hab. inż. arch. Jan Kurek
dr hab. inż. arch. Dominika Kuśnierz-Krupa, dr hab. inż. Lech Lichołai
dr hab. inż. arch. Bogusław Podhalański, dr hab. Klaudia Stala

KOREKTA

Bernadeta Lekacz

TŁUMACZENIA STRESZCZEŃ

autorzy tekstów

OPRACOWANIE TECHNICZNE, ŁAMANIE

Dorota Kocząż

KOREKTA TECHNICZNA

Ewa Kuc

PROJEKT OKŁADKI

Anna Sołtysik

Na okładce rysunek Piotra Patoczki

Czasopismo *TOPIARIUS. Studia Krajobrazowe* to recenzowane czasopismo naukowe,
którego podstawową wersją jest wersja papierowa.
Wszelkie prawa zastrzeżone. Czasopismo ani żaden jego fragment nie może być drukowane
ani reprodukowane bez pisemnej zgody wydawcy.
All rights reserved. No part of this publication may be printed or reproduced without
permission in writing from the publisher.

ISSN 2449-9595

1278

WYDAWNICTWO UNIwersytetu Rzeszowskiego

35-959 Rzeszów, ul. prof. S. Pigoń 6, tel. 17 872 13 69, tel./faks 17 872 14 26

e-mail: wydaw@ur.edu.pl; <http://wydawnictwo.ur.edu.pl>

wydanie I, format B5, ark. wyd. 8,30, ark. druk. 9,125, zlec. red. 28/2016

Druk i oprawa: Drukarnia Uniwersytetu Rzeszowskiego

SPIS TREŚCI

Piotr Patoczka <i>Od Redakcji</i>	7
ARCHITEKTURA I KRAJOBRAZ	
Jan Kurek <i>Szałasy pasterskie w krajobrazie kulturowym na przykładzie Gorców</i>	13
Daria Białobrzecka, Piotr Kołodziejczyk <i>Krajobraz najstarszych dzielnic Kairu (Egipt). Ochrona ich wartości kulturowej i współczesne zagrożenia</i>	25
Marcin Czarnowicz, Agnieszka Ochał-Czarnowicz, Piotr Kołodziejczyk <i>Karpackie epizody Wielkiej Wojny – badania, ochrona i rewitalizacja zespołu pobojozisk z okresu pierwszej wojny światowej w rejonie Kamienia nad Jaśliskami i Jasiela</i>	43
SZTUKA I KRAJOBRAZ	
Piotr Patoczka, Rejit Jose <i>Rytm i symetria w sztuce Kerali</i>	65
Michał Rut <i>Ned Kahn. Pomiędzy architekturą, sztuką a naturą</i>	85
Karolina Porada <i>Znaczenie wielkogabarytowych obiektów sztuki ulicy (street art) dla obrazu miasta na przykładzie analizy murali w Krakowie</i>	103
RECENZJE	
Agnieszka Wójcik <i>Leksykon drewnianej architektury sakralnej województwa podkarpackiego. „Cisza nasycona zapachem drewna”</i>	127
VARIA	
Anna Sołtysik <i>Sztuka w krajobrazie – międzynarodowe akcje artystyczne w Woli Sękowej. Uniwersytet Ludowy Rzemiosła Artystycznego</i>	135

SZTUKA W KRAJOBRAZIE – MIĘDZYNARODOWE AKCJE ARTYSTYCZNE W WOLI SĘKOWEJ. UNIWERSYTET LUDOWY RZEMIOSŁA ARTYSTYCZNEGO

ART IN THE LANDSCAPE – INTERNATIONAL ARTISTIC ACTIONS
IN WOLA SĘKOWA. FOLK UNIVERSITY OF ARTISTIC HANDICRAFT

Anna Sołtysik

Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Biologiczno-Rolniczy

Zakład Architektury Krajobrazu

anna_soltysik@op.pl

Co roku w wielu miejscach odbywają się plenery artystyczne służące inspiracji, mobilizacji twórczej, wymianie doświadczeń i spędzeniu czasu w interesującym gronie twórców z różnych środowisk. Jednak niewiele jest akcji artystycznych, które łączą w sobie działania z tak wielu dziedzin sztuki, pozostawiając swój ślad na obszarze konkretnej wsi czy gminy. Międzynarodowe Akcje Artystyczne w Woli Sękowej łączą bowiem idee uniwersytetu ludowego, sztuki społecznej, a także edukacji poprzez sztukę. Powstające dzieła posiadają przekaz dosłowny lub symboliczny, nadają nowego znaczenia miejscu, służąc lokalnej społeczności. Artyści szanują przy tym kontekst miejsca, krajobraz, w tym także kulturę tego doświadczonego przez historię regionu, a z drugiej strony reagują na aktualne tendencje w sztuce czy odpowiadają na nurtujące nas współcześnie pytania dotyczące różnych kwestii.

Słowa kluczowe: akcje artystyczne, sztuka w krajobrazie, uniwersytet ludowy

Every year in many places take place artistic actions, which are necessary for inspiration, exchange of experiences and for spending time with interesting people from different environments. But there are very few uniting so many fields of art, which are later visible in the village or commune. International Artistic Actions in Wola Sękowa join the idea of folk university, social art and education by art. Works (mainly sculptures) which are created during a week time, have literal or symbolic message, they give the new meaning to a place and serve the local community. Artists respect the existing context of a place, the landscape and culture of this region which was experienced by history. But on the other hand they reflect the contemporary art tendencies or answering nagging questions of our times.

Keywords: artistic actions, art in the landscape, folk university

Wstęp

Historia Uniwersytetu Ludowego Rzemiosła Artystycznego (ULRA) sięga roku 1959, kiedy rozpoczął on swoją działalność we Wzdowie, w dawnym pałacu Ostaszewskich z XIX w., otoczonym założeniem parkowym. W 2006 r. z powodu złego stanu technicznego budynku uniwersytet przeniesiono do Woli Sękowej, gdzie funkcjonuje do dziś w zaadaptowanym na jego potrzeby budynku szkoły z okresu międzywojennego. Kierunek „rękodzieła artystyczne” był prowadzony od 1984 r. we Wzdowie, a w obecnej lokalizacji jest kontynuowany w postaci „2-letniego kursu rękodzieła” prowadzonego w systemie zaocznym.

Idea uniwersytetu ludowego została zapoczątkowana przez Mikołaja F.S. Grundtviga (1783–1872), duńskiego filozofa, pedagoga i pastora. Miała na celu wychowanie dorosłej młodzieży wiejskiej, tak aby oprócz nabycia praktycznych umiejętności nauczyła się wymieniać poglądy, poznała swoją kulturę i poszerzyła świadomość obywatelską. Była to koncepcja tzw. szkoły dla życia, której filozofia powstawała etapowo. Jak pisze Krzysztof Pierścieniak, pedagogiczne idee Grundtviga promują swoistą realność życia, które jest bezpośrednio związane z jego kontaktem z przyrodą, co kształtuje ludzką wrażliwość. Wskazuje na rolę tego oddziaływania jako sumy doświadczeń jednostki, zbiorowości, kontekstu naturalnego i religijnego (Pierścieniak 2012: 61–62). Rola oddziaływania krajobrazu także w procesie edukacji czy w kształtowaniu tożsamości zbiorowej (Lapka 2012) jest istotną częścią składową uniwersytetów ludowych, które powstawały właśnie na terenach wiejskich. Wzajemne oddziaływanie krajobrazu (*landscape*) na ludzi oraz ich wewnętrznego krajobrazu (*inscape*) na krajobraz jest osobnym zagadnieniem, które w swoim artykule porusza Miloslav Lapka. Zwraca on uwagę na siłę tego wzajemnego oddziaływania i na zagrożenia dla współczesnego krajobrazu, który ulega dynamicznym, często nieodwracalnym przekształceniom.

Grundtvig jako pedagog rozumiał złożoność procesu edukacji i wiedział, jak ogromną rolę (pozytywną i negatywną) może ona spełniać w tworzeniu społeczeństwa, szczególnie w okresie zmian politycznych i ustrojowych państwa. Pierścieniak (2012: 66) opisuje zasady metodyki „szkoły dla życia” opierającej się na posługiwaniu się tylko językiem ojczystym oraz na budowaniu relacji pomiędzy nauczycielami a dorosłymi uczniami. Wydaje się że to wzajemne oddziaływanie pomiędzy nauczycielami a słuchaczami było czymś wyraźnie postępowym w drugiej połowie XIX w. Relacje miały być wręcz relacjami partnerskimi, gdzie uczniowie byli traktowani na równi z prowadzącymi. Kazimierz Maliszewski (2012: 49) pisze o czytelnym wyróżniku uniwersytetów ludowych, który składał się z demokracji w placówce, upodmiotowieniu uczniów czy zdobywaniu wiedzy przez doświadczanie. Te cechy są nadal widoczne w działających obecnie uniwersytetach ludowych, co niejako jest dowodem na oryginalność i skuteczność nauczania w tego typu placówkach. Idea uniwersytetów ludowych odegrała znaczną rolę w Danii, Norwegii, Szwecji, Niemczech, także w Polsce,

gdzie na początku XX w. powstały pierwsze placówki tego typu. Co ciekawe, uniwersytety wciąż spełniają swoje funkcje, kształcąc w różnych dziedzinach osoby dorosłe z terenów wiejskich i miejskich. Nadal pełnią rolę „szkoły dla życia”, będąc często punktem zwrotnym dla osób podejmujących naukę w takiej placówce.

Ryc. 1.

Exodus – plenerowy pomnik-rzeźba powstały w latach 2006–2007, zlokalizowany na terenie ULRA, na drugim planie budynek szkoły adaptowany na uniwersytet (fot. autora, 2015)

Międzynarodowe Akcje Artystyczne w Woli Sękowej

Z kierunkiem artystycznym we Wzdowie i w Woli Sękowej są związani późniejsi twórcy – uczestnicy Akcji Artystycznych, które zostały zapoczątkowane w roku przeniesienia szkoły do nowej placówki. Pomysłodawcą i kierownikiem artystycznym pierwszej akcji „Exodus” inicjującej późniejsze wydarzenia związane z rzeźbą plenerową w Woli Sękowej był Piotr Woroniec¹. W wyzwaniu artystycznym, które miało być jednorazową akcją, wzięło udział 31 rzeźbiarzy z Polski i Ukrainy, co zaowocowało powstaniem symbolicznego pomnika rzeźbiarskiego (ryc. 1). Bardzo życzliwe przyjęcie przez lokalną społeczność, krytyków sztuki i pozytywne doznania samych uczestników sprawiły, iż akcje artystyczne organizowane są corocznie (tab. 1). Kierownikiem

¹ Artysta i rzeźbiarz urodzony 14 lutego 1955 r. w Giżycku. W 1977 r. ukończył Uniwersytet Ludowy we Wzdowie. Od 1995 r. członek Związku Polskich Artystów Plastyków (ZPAP). Od 1992 do 1999 r. asystent scenografa w Teatrze Kreatur w Berlinie. Uczestnik kilkudziesięciu wystaw indywidualnych oraz zbiorowych w Polsce i na świecie. Mieszka i pracuje w Woli Sękowej [za:] http://www.woroniec_rzezba.republika.pl/ja.htm (17.01.2016).

artystycznym jest nadal Piotr Woroniec, natomiast uczestnikami są rzeźbiarze i inni artyści pojawiający się cyklicznie lub jednorazowo na zaproszenie organizatorów. W sumie w kolejnych dziesięciu Międzynarodowych Akcjach Artystycznych w Woli Sękowej wzięło udział kilkudziesięciu twórców z Polski, Ukrainy, Słowacji, Niemiec, Austrii i Francji². Byli to zarówno mistrzowie poszczególnych dziedzin sztuki, wykładowcy uczelni i szkół artystycznych, ale także studenci kierunków artystycznych oraz amatorzy i wyjątkowe postaci, jak chociażby nieżyjący już: Bogdan Biernat (1953–2013) – rzeźbiarz i pedagog, czy Grzegorz Sienkiewicz (1962–2008) – artysta z kręgu *art brut*. Plener odbywał się najczęściej w drugiej połowie lipca lub w pierwszej połowie sierpnia, artyści wykonywali prace z takich dziedzin, jak: rzeźba (drewno, kamień, glina), malarstwo, grafika, ceramika, wiklina, metaloplastyka (miedź), szkło artystyczne, ale także fotografia, poezja oraz *land art* i *street art*.

Ryc. 2.

Ławeczka Tadzia (2012) – rzeźba autorstwa Bogusława Biernata upamiętniająca osobę pana Tadeusza, mieszkańca Woli Sękowej, który był sympatykiem szkoły i jej częstym „bywalcem” (fot. autora, 2012, 2015)

Prace były częściowo warunkowane tematyką kolejnych spotkań, zawierały przekaz symboliczny, emocjonalny, religijny, czasami humorystyczny, zmuszający odbiorcę do refleksji, lub upamiętniały zmarłą postać (*Ławeczka Tadzia* – ryc. 2, *Ławeczka Bogusia*).

Wśród prac znalazły się rzeźby wolno stojące, grupy rzeźbiarskie, instalacje, formy dekoracyjne, użytkowe, instrumenty, a także dzieła nadające nową tożsamość miejsca (murale Arkadiusza Andrejkowa zlokalizowane na terenie gminy Bukowsko).

² Listy uczestników pierwszej akcji [w:] <http://www.uniwlud.pl/wp-content/uploads/2012/05/exodus-katalog.pdf>; uczestnicy następnych akcji w kolejnych numerach Kwartalnika Gminy Bukowsko: http://www.bukowsko.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=11&menu=48&strona=1; a także na stronie internetowej ULRA: <http://www.uniwlud.pl/> (17.01.2016).

W trakcie trzeciej akcji w 2008 r. usankcjonowała się w sposób naturalny Plenerowa Galeria Form Artystycznych zlokalizowana na terenie szkolnym. Ma ona służyć, oprócz uatrakcyjnienia tego miejsca, także edukacji artystycznej i ekologicznej słuchaczy ULRA, mieszkańcom wsi oraz turystom. Prace wykonywane podczas plenerów lokalizowane były nie tylko na terenie przyszkolnym, ale również w różnych miejscach Woli Sękowej – niedaleko domów, w lesie, na polach czy na rozstajach dróg oraz w pobliskich miejscowościach na terenie gminy Bukowsko (ryc. 4).

Sztuka w krajobrazie

Sztuka ziemi

Część działań artystycznych realizowanych podczas plenerów była związana ze sztuką ziemi (*land art*). Pojawiła się ona w drugiej połowie XX w. jako odpowiedź na potrzeby współczesnych twórców i jako rodzaj awangardowego języka. Sztuka ziemi często stanowi sumę sztuki procesualnej, środowiskowej i konceptualnej (Rylke, 2014: 9). W drugiej połowie XX w. coraz ważniejszą rolę odgrywało miejsce powstawania dzieła, które jakoby uczestniczyło w procesie tworzenia. Nowością było znaczne zwiększenie roli dokumentacji działania artystycznego w stosunku do roli samego dzieła (Rylke, 2014: 10) realizowaną różnymi sposobami. Pod koniec XX w. *land art* rozwinął się w inne działania, jak chociażby w tymczasowe w swoim charakterze instalacje. Ich wartość stanowi głównie konceptualność, a nie forma, często trwają tylko podczas wystawy, natomiast bardzo istotnym elementem jest ich dokumentacja. Jeżeli jednak pozostają na miejscu, mogą mieć różne funkcje, od tworzenia akcentu w przestrzeni (otwartej lub miejskiej), poprzez prowokację, aż do tworzenia nowej identyfikacji konkretnego miejsca.

Jako sztuka środowiskowa, gdzie lokalizacja warunkuje powstanie dzieła, *land art* ewoluował w inne pokrewne odmiany, tj. *site-specific*, *eco-art*, *bio-art*, *earth art* etc. Realizacje sztuki ziemi są bardzo różnorodne, od ledwie dostrzegalnych ingerencji, do wielkogabarytowych kompozycji utworzonych z materiału naturalnego, często występującego w danym miejscu lub innego, tworzącego kontrast z krajobrazem. Przykładem są prace: *Na początku było słowo* Ivana Novotnego i Eriki Strykowej oraz *Zapomniane drogi* Tadeusza Z. Błońskiego zrealizowane w 2007 r. w Woli Sękowej³.

Sztuka wsi

Działania artystyczne realizowane przy ULRA są bezpośrednio związane ze wsią i jej mieszkańcami. Dzięki współpracy pomiędzy władzami lokalnymi już od same-

³ Informacje dotyczące II Międzynarodowej Akcji Artystycznej znajdują się m.in. w katalogu dostępnym na stronie internetowej gminy Bukowsko: <http://bukowsko.pl/asp/pliki/download/071011fan.pdf>.

go początku uniwersytet w Woli Sękowej stał się płaszczyzną integracyjną pomiędzy uczniami, nauczycielami oraz lokalną społecznością. Dzięki chęci komunikacji i otwartości obu stron doszło do wzajemnego oddziaływania. Przykładem innej wsi, w której sztuka zaczęła wpływać na postrzeganie wsi przez mieszkańców, a także dodała jej nowej wartości, jest Kurówko koło Sierpca. Dzięki działaniom Daniela Rycharskiego, który początkowo tworzył we wsi murale przedstawiające zwierzęta-hybrydy, a później włączał mieszkańców w artystyczne inicjatywy, zmieniła się świadomość lokalna oraz stopień identyfikacji ludzi z miejscem, w którym żyją. Artysta realizował coś, co można nazwać „dziełem-działaniem”, instynktownie realizując założenia sztuki społecznej. Tu należałoby wspomnieć o „Grupie Działania” z Lucimia (powiat bydgoski), którą w 1980 r. stworzyli artyści: Bogdan Chmielewski, Witold Chmielewski, Andrzej Maziec, Wiesław Smużny i Stanisław Wasilewski⁴. W swoim manifestie (marzec 1980 r.) określili m.in. sposób działania wobec lokalnej społeczności, która ma być współtwórcą, a nawet jedynym twórcą kreacji, gdzie rola artystów polega tylko na dawaniu bodźców. Była w nim mowa o tzw. dziele-działaniu, którego zadaniem jest bezpośredni wpływ na lokalną społeczność, która zacznie po jakimś czasie sama inicjować działania twórcze. Jest to rodzaj sztuki społecznej, tak więc osiągnięty we wspólnocie, dla której jest dedykowana, która nie ma jednego autora i ma ponadindywidualny charakter. W swoim manifestie grupa określa w punktach zasady postępowania. Szczególnie ostatnie trzy są istotne dla wsi Kurówko i Wola Sękowa, a mianowicie: „uwzględnienie w działaniach wyników weryfikacji społecznej propozycji autorskich; związek dzieła-działania z miejscem powstania – jedność miejsca inspiracji, realizacji, prezentacji i recepcji; antyautonomiczność dzieła-działania – przeciwstawienie się wyjmowaniu dzieła z kontekstu jego zaistnienia”⁵.

Tak więc zarówno prace i współpraca Daniela Rycharskiego z mieszkańcami, jak i Międzynarodowe Akcje Artystyczne w Woli Sękowej realizują zasady sztuki społecznej, bo uwzględniają dialog z mieszkańcami, angażują ich w działania twórcze, a także są bezpośrednio związane z kontekstem miejsca zarówno w rozumieniu krajobrazowym, jak i kulturowym. W wywiadzie z Łucją Malec-Kornajew Daniel Rycharski określa swoje murale „wiejskim street artem”, a „dzieła-działania”, które podejmuje w Kurówku, uważa za coś potrzebnego, rodzaj inspiracji dla mieszkańców, którzy ją niejako utracili. Rycharski wskazuje na jej rolę w powstawaniu sztuki ludowej, dla której inspiracje mogły stanowić chociażby malowidła z kościoła. Wszystkie działania twórcze są oparte na kontekście miejsca, ale także na ogólnodostępnej kulturze masowej. Wskazuje również na potrzeby mieszkańców Kurówka, którzy sami przyznali, że brakuje im integracji (Malec-Kornajew 2012: 67). Pomimo nowych urządzeń i dostępności do mediów (telewizja, internet) istnieje w człowieku potrzeba wymiany myśli, współdziałania, tworzenia czegoś we wspólnocie i jest to niezależne od czasów, w których żyjemy.

⁴ Informacje [za:] <http://www.obieg.pl/wydarzenie/10869> (31.01.2016).

⁵ *Ibidem*.

Rola mieszkańców, artyści i krajobrazu w procesie twórczym

W działalności uniwersytetu oraz podczas akcji artystycznych ważne jest uczestnictwo właśnie tej lokalnej społeczności. Artyści oprócz pracy nad swoimi dziełami często dzielą się także swoją wiedzą i doświadczeniem, organizując wykłady i warsztaty. Niektóre przedsięwzięcia były podejmowane wspólnie z mieszkańcami (przeważnie dziećmi i młodzieżą), jak chociażby odnowienie i ozdobienie przystanku autobusowego w Woli Sękowej (2012).

Ryc. 3.

Rzeźby zlokalizowane na terenie Woli Sękowej: po lewej *Wędkarz* (2014) autorstwa Marcina Myśliwca, po prawej stronie *Gazeciarka* (2014) autorstwa Piotra Worona, na drugim planie przystanek ozdobiany wspólnie z mieszkańcami w 2012 r. (fot. autora, 2015)

Po około tygodniu pracy, na zakończenie akcji organizowany jest wernisaż, często w połączeniu z wydarzeniem kulturalnym – koncertem lub inną formą artystyczną, na który zapraszani są mieszkańcy Woli Sękowej, lokalne władze i osoby zaprzyjaźnione z ULRA. Od tego momentu prace zaczynają żyć własnym życiem, niektóre przemijają w naturalny sposób, niszczone pod wpływem warunków atmosferycznych, inne znikają nagle, jak choćby „Wędkarz”, który jednego roku odpłynął porwany przez spiętrzoną rzekę (na jego miejsce powstała nowa rzeźba pod tym samym tytułem, autorstwa Marcina Myśliwca).

Można zadać pytanie, na czym polega wyjątkowość Międzynarodowych Akcji Artystycznych w Woli Sękowej. Jednym z kluczowych elementów jest „inicjatywa”, chęć tworzenia czegoś wspólnie z powodów ideowych, przekonań, aby powstało coś, co ma „znaczenie”, jak to miało miejsce w przypadku pierwszej akcji „Exodus”. Ważnym elementem jest także „otwartość” uczestników na siebie nawzajem, na innych twórców z różnych państw, kręgów (mistrzowie i uczniowie), artystów doświad-

czonych i samouków, którzy spotykają się na wspólnej płaszczyźnie – porozumienia, dyskusji, wymiany doświadczeń. Dochodzi więc do „spotkania” pomiędzy innymi twórcami, a także z „miejscem”. Przez około tydzień wszyscy żyją razem na niewielkiej przestrzeni, tworząc, wspólnie spożywając posiłki, rozmawiając. To spotkanie inicjuje pomysły na dalszą twórczość, odmienia samych uczestników. Juhani Pallasmaa (2012: 16, 17) zwraca uwagę na bezpośrednie zaangażowanie w pracę twórczą przede wszystkim ciała rzemieślnika i artysty, a także ich egzystencjalnych doświadczeń. Mniejszą rolę odgrywają czynniki zewnętrzne, bo miejscem powstania dzieła jest sam twórca. Widać to w sposobie pracy artystów, ich zaangażowaniu i zmaganiu się ze sobą. Jest to również spotkanie z naturą, architekturą i krajobrazem, bo prace są tworzone w konkretnym kontekście i to czasami on „decyduje” o formie dzieła, względnie powstaje między nimi dialog, który nie byłby możliwy w innej lokalizacji. Jak pisze da-

Ryc. 4.

Rzeźby w krajobrazie – po lewej *Wędrowny cieśla* (2014) autorstwa Radosława Kapci, po prawej *Strach na wróble* (2009) autorstwa Marcina Myśliwca (fot. autora, 2015)

lej Pallasmaa, prace mówią też do odbiorcy, są one jak ktoś, z kim prowadzimy rozmowę. Kiedy spotykamy się z dziełem sztuki, dochodzi pomiędzy nami do wymiany. Jako odbiorcy dajemy dziełu nasze emocje, a ono daje nam swoją siłę oddziaływania, w dziele sztuki spotykamy siebie (Pallasmaa 2012: 77). Jest to możliwe tylko w przypadku, gdy twórca faktycznie włożył część siebie w swoje dzieło, emocje związane z aktem stwarzania. W przypadku prac realizowanych podczas tych plenerów możemy faktycznie szukać czegoś więcej. Są to prace, które „mówią”, a nawet „krzyczą”, co świadczy także o ich poziomie artystycznym. Można zauważyć pewną spójność, szczególnie formalną, powstających w trakcie kolejnych akcji rzeźb, które z jednej strony nawiązują do „ludowej” stylistyki, z drugiej wykonywali je świadomi i doświadczeni

twórcy. Są one połączeniem stylu wysokiego i niskiego, przemieszaniem treści kulturowych we współczesnej sztuce (Fołta 2015).

Tego typu inicjatywy jak Międzynarodowa Akcja Artystyczna w Woli Sękowej nie powstałyby i nie mogłyby być corocznie kontynuowane, gdyby nie bezinteresowne wsparcie mieszkańców wsi, przychylność lokalnych władz, ale także finansowanie przez sponsorów⁶. Jest to czynnik niesłychanie ważny, bo oddziałuje bezpośrednio chociażby na liczbę zaproszonych uczestników, długość trwania pleneru, a także warunki zakwaterowania i wyżywienia. Uczestnicy nie otrzymują wynagrodzenia za swoje prace, natomiast powinien być im zapewniony podstawowy komfort. To również aspekt ekonomiczny decyduje o sposobie dokumentacji Międzynarodowej Akcji Artystycznej. Jest to oczywiście problem wielu tego typu przedsięwzięć i czynnik, którego znaczeniu nie da się zaprzeczyć.

Międzynarodowe Akcje Artystyczne w Woli Sękowej są kontynuowane nieprzerwanie od niemal 10 lat. W ich wyniku powstało setki dzieł, często o wysokim walorze artystycznym i ważnym przekazie symbolicznym. Położenie Uniwersytetu Ludowego u podnóża Beskidu Niskiego, w niewielkiej wsi w otoczeniu „naturalnego” krajobrazu sprzyja powstawaniu prac o różnym charakterze, które bezpośrednio są związane z kontekstem, w którym są tworzone. Lokalizacja taka daje też możliwość artystom na odcięcie się od „zewnątrznego” świata i skupienie na walce z samym sobą i emocjami, które zawsze towarzyszą procesowi twórczemu.

Wola Sękowa i gmina Bukowsko dzięki swojej przychylności artystom otrzymała nową wartość, która w sposób odczuwalny wpływa na stopniowy rozwój turystyki kulturowej tego obszaru. Działania artystyczne związane z Uniwersytetem Ludowym Rzemiosła Artystycznego w postaci omawianych akcji, a także innych wydarzeń kulturalnych, których jest on inicjatorem, stanowią zauważalną wartość kulturową Podkarpacia i wpisują się w hasła integracji społeczności lokalnej i międzynarodowej, interdyscyplinarności działań twórczych i promocji regionu poprzez tak uniwersalny język, jakim jest sztuka.

Zakończenie

Ostatnia akcja, która miała miejsce na początku sierpnia 2015 r., swoją tematyką nawiązywała do twórczości Tadeusza Kantora (ryc. 5). Artyści, inspirowując się scenografią, postaciami, odmiennością sztuk teatralnych Kantora, stworzyli wspólną kompozycję w postaci sceny w plenerze. Każda z Międzynarodowych Akcji Artystycznych była wynikiem jakiejś potrzeby ideowej, aktualnego trendu w sztuce, potrzeb lokalne-

⁶ Ofiarodawcy prywatni – ludzie kultury lub miłośnicy sztuki; firmy – działające w Sanoku, Rzeszowie i okolicy; instytucje publiczne, władze regionalne i lokalne – Województwo Podkarpackie, Starostwo Powiatowe w Sanoku czy Spółdzielnia Gminna SCH Bukowsko.

go środowiska czy też wydarzeń w życiu samych artystów. Są to tego rodzaju plenery artystyczne, w których odbija się jak w zwierciadle zbiorowa myśl twórcza, która zostaje utrwalona i staje się swego rodzaju świadkiem, uczestnikiem i czynnikiem kształtującym świadomość odbiorców.

Ryc. 5.

Rzeźby tworzące scenę *Kantor 2015*, po prawej stronie malarstwo w krajobrazie autorstwa Piotra Jargusza „patrzące” w stronę sceny, które było jej integralnym elementem

Tabela 1. Kalendarium Międzynarodowych Akcji Artystycznych w Woli Sękowej

Lp.	Rok	Tematyka
1	2	3
1.	2006	„Exodus” – pierwsze spotkanie artystów zaowocowało powstaniem pomnika-rzeźby składającego się ze 140 postaci wykonanych w drewnie, symbolizujących ludzi wysiedlonych z tych terenów w okresie drugiej wojny światowej i w czasach powojennych. Jego realizację ukończono w 2007 r.
2.	2007	„Artyści Naturze – Woda”
3.	2008	„Artyści Naturze – Powietrze”, dodatkowo w tym samym roku inicjatywa „Przydrożne Sacrum”
4.	2009	„Artyści Naturze – Ziemia”, dodatkowo w tym samym roku kontynuacja inicjatywy „Przydrożne Sacrum II”, a także rzeźba plenerowa „Obsesja Syzyfa”
5.	2010	„Artyści Naturze – Ogień”
6.	2011	„Inspiracje kulturą europejską”
7.	2012	„Formy użytkowe” – prace zainstalowane na terenie ULRA oraz w Woli Sękowej
8.	2013	„Formy użytkowe”, akcja dedykowana śp. Bogdanowi Biernatowi, rzeźbiarzowi, absolwentowi krakowskiej ASP, wykładowcy Liceum Plastycznego w Krośnie, uczestnikowi wszystkich wcześniejszych Akcji w Woli Sękowej

1	2	3
9.	2014	Prace na rzecz lokalnej społeczności – zainstalowane i wykonane w przestrzeni Woli Sękowej oraz na terenie gminy Bukowsko
10.	2015	„Tadeusz Kantor” – akcja nawiązywała swym tematem do Roku Tadeusza Kantora, ogłoszonego przez UNESCO w związku z setną rocznicą jego urodzin. Prace zainstalowano w postaci „sceny” na terenie ogrodu ULRA

Bibliografia

- Fołta M. (2015), *Styl wysoki i niski. Mechanizm obiegu treści w kulturze (dialogowość kultury) na przykładzie Uniwersytetu Ludowego Rzemiosła Artystycznego w Woli Sękowej*, „Biuletyn Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej” nr 3.
- Lapka M. (2012), *Płynny Krajobraz*, „Autoportret. Pismo o dobrej przestrzeni” nr 4(39).
- Malec-Kornajew Ł. (2012), *Bo ludzie oczekiwali nowego święta (rozmowa z Danielem Rycharskim)*, „Autoportret. Pismo o dobrej przestrzeni” nr 4(39).
- Maliszewski T. (2012), *Pomiędzy tradycjami a przyszłością edukacji dorosłych*, „Edukacja Dorosłych” nr 2.
- Pallasmaa J. (2012), *Oczy skóry. Architektura i zmysły*, Kraków.
- Pierścieniak K. (2012), *Model uczenia się w uniwersytecie ludowym. Od historii do współczesności*, „Edukacja Dorosłych” nr 2.
- Rylke J. (2014), *Land art i sztuki pokrewne 1973–1991*, „Sztuka ogrodu, sztuka krajobrazu” nr 2(9) (monografia).